

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ АВТОРАМИ
В ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ ВЛАСНИХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В
КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ**

Магістерська робота з психології
освітньо-кваліфікаційний рівень
«магістр»

студента 7 курсу 73 групи

галузі знань:

05 Соціальні та поведінкові науки

напрямок підготовки:

053 Психологія

Буравського Віталія Миколайовича

Керівник:

кандидат філософських наук,

доцент ***Г.В. Пирог***

Рецензент:

кандидат психологічних наук, доцент

наукового центру неперервної освіти

НМУ ім. О.О.Богомольця

С. В. Мітіна

м. Житомир – 2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ПИСЬМЕННИКАМИ В ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ	8
1.1. Психологічні підходи до вивчення конфліктів	8
1.1.1. Психологічні характеристики конфліктів	8
1.1.2. Поведінка в конфлікті	16
1.2. Психологічні особливості літературної творчості	19
1.2.1. Психологічні механізми творчості	19
1.2.2. Вплив психологічних особливостей письменників на їхню творчість	23
1.3. Проблема відображення у літературних творах індивідуальних стратегій поведінки в конфлікті їхніх авторів	24
1.3.1. Особливості поведінки в конфлікті осіб, що займаються літературною творчістю	24
1.3.2. Теоретична модель відображення у поетичних творах індивідуальних стратегій поведінки в конфлікті їхніх авторів	26
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДОБРАЖЕННЯ В ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ АВТОРІВ	31
2.1. Методи вивчення стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях ...	31
2.1.1. Методи дослідження конфліктів	31
2.1.2. Методика вивчення стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях	35
2.1.3. Семантичне дослідження уявлень про поведінку в конфлікті	39

2.2. Методи вивчення та аналізу поетичних творів	44
2.2.1. Метод контент-аналізу	44
2.2.2. Особливості використання контент-аналізу для літературних творів	46
2.3. Організація та процедура дослідження відображення у літературних творах стратегій поведінки в конфліктах їхніх авторів	49
Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІДОБРАЖЕННЯ АВТОРАМИ У ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ВЛАСНИХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ	55
3.1. Дослідження стратегій поведінки в конфлікті письменників	55
3.1.1. Діагностика стратегій поведінки письменників в конфліктних ситуаціях	55
3.1.2. Вивчення уявлень письменників про поведінку в конфлікті..	57
3.2. Аналіз поведінки в конфлікті персонажів літературних творів	65
3.3. Особливості відображення авторами у поетичних творах власних стратегій поведінки в конфлікті	67
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Завдяки своїй індивідуальності кожна людина відрізняється від іншої, а також відрізняються її погляди на певні явища та предмети. Люди по характеру, по темпераменту і багатьом іншим властивостям мають відмінності один від одного; відповідно до цього, на одну і ту ж конфліктну ситуацію в окремих суб'єктів формується різна поведінка. Людина, наскільки б безконфліктною вона не була, не в змозі уникнути цих ситуацій, хоча б через простих розбіжностей в поглядах із оточуючими її людьми. Скільки людей – стільки думок, інтереси однієї людини можуть не співпадають із інтересами другої, як наслідок виникає конфлікт.

Конфлікт як психологічне явище вивчався в працях Л.М. Ємельяненко, Г. І. Козирєва, М.В. Примуша, К. Томаса та інших, окремо розглядалися психологічні питання поведінки індивідів в конфлікті А.Я. Анцуповим, Н.В. Гришиною, К. Левіном, В.М. Нагаєвим, К. Хорні та іншими.

Проте, залишається простір для дослідження стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях окремих категорій, наприклад представників творчих професій. Вивченням цього питання займалися Р.М. Грановська та І.В. Калинкіна.

Дослідницький інтерес має питання, як особливості поведінки в конфлікті письменників впливають на літературну творчість, як співвідносяться з поведінкою героїв творів в конфлікті.

Дослідженням психології літературної творчості займалися П.В. Білоус, В.О. Моляко, Я.А. Пономарьов, З. Фрейд. В роботах В.В. Куркіна і Н.Т. Оганісяна вказується, що відображення особистісних переживань може бути закодоване в літературних творах автором за допомогою певних смислів.

Вивчення питання, яким чином відображаються особливості поведінки

поета під час конфлікту в стилях поведінки персонажів його літературних творів, дозволить чіткіше зрозуміти механізми творчості. Отже, актуальність проблеми та її недостатня наукова розробленість зумовили вибір теми дослідження – «Психологічні особливості відображення авторами в літературних творах власних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях».

Об'єкт дослідження: поведінка в конфліктних ситуаціях.

Предмет дослідження: відображення письменниками у поетичних творах власних стратегій поведінки в конфліктах.

Мета дослідження: дослідити психологічні особливості відображення авторами власних стратегій поведінки в конфліктах у поетичних творах.

Гіпотеза дослідження: психологічні особливості поведінки в конфлікті письменників відображаються у поведінці персонажів їх поетичних творів: протагоністу властивий бажаний стиль поведінки автора в конфліктних ситуаціях, антагоністу – реальний.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми відображення в літературних творах особливостей поведінки в конфлікті письменників.
2. Підібрати методи для вивчення стратегій поведінки письменників в конфліктних ситуаціях та їх відображення в поетичних творах.
3. Дослідити стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях письменників та персонажів їхніх поетичних творів.
4. Визначити психологічні особливості відображення авторами у поетичних творах власних стратегій поведінки в конфліктах.

Методологічні та теоретичні основи дослідження: методологічною основою дослідження стали вихідні положення психологічної теорії конфлікту К. Хорні, Н.В. Гришиної, К. Левіна та В.М. Нагаєва, а також дослідження психологічних механізмів творчості П.В.Білоуса та В.О.Моляко.

Методи та організація дослідження: на підготовчому етапі було використано метод теоретичного аналізу фахових джерел; для отримання

емпіричної інформації про поведінку в конфлікті людей, що займаються літературною діяльністю, використовувалася методика «Стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях» К.Томаса (адаптована Н.Гришиною) та проведено асоціативний експеримент; для отримання показників про відображення стратегій поведінки літераторів в конфлікті використовувався метод контент-аналізу. Вибірка досліджуваних складалася з 30 осіб, які займаються літературною творчістю. Досліджування проводилося протягом листопада 2016 – серпня 2017 року.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечувалася використанням методів, що релевантні об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; використанням кількісної та якісної обробки отриманих результатів.

Наукова новизна та теоретичне значення досліджування:

- *вперше* теоретично обґрунтовано та емпірично досліджено відображення в літературних творах стратегій поведінки в конфлікті їхніх авторів;

- *уточнено* та поглиблено знання про психологічні механізми творчості та особливості поведінки в конфліктних ситуаціях осіб, які займаються літературною творчістю;

- *набуло подальшого розвитку* застосування психологічних методів аналізу літературних творів та дослідження уявлень письменників про власну поведінку під час конфліктів.

Практичне значення: результати проведеного емпіричного дослідження можуть бути використані для розробки психологічних програм з формування ефективної поведінки в конфлікті творчих людей, а також можуть бути використані для подальшого дослідження відображення особистісних компонентів письменника в літературних творах.

Апробація результатів дослідження. Основні результати магістерської роботи були представлені на I-ій щорічній регіональній

студентській конференції (Житомир, 15 грудня 2017 року).

Публікація. Основний зміст та результати дослідження викладено у 3 публікаціях:

1. Буравський В. Психологічні особливості поведінки в конфліктних ситуаціях осіб, які займаються літературною творчістю // Психологічні дослідження : наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 8. / за ред. Л. П. Журавльової, Н. Ф. Портницької, Ю. Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – С. 19-21.

2. Буравський В. Психологічний аналіз уявлень письменників про конфлікт / Г. Пирог, В. Буравський // «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» : збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 2 / за ред. Л.П. Журавльової, В.О. Климчука, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 42-46.

3. Буравський В. Відображення у літературних творах індивідуальних стилів поведінки в конфліктах їхніх авторів // «Актуальні проблеми особистісного зростання» : збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 3 / за ред. Л. П. Журавльової, Л. О. Котлової, К. А. Марчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 15-18.

Структура та обсяг роботи: наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (91 найменувань) та 6 додатків. Основний зміст роботи викладено на 77 сторінках (загальний обсяг роботи – 91 сторінок). У роботі міститься 5 рисунків та 10 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ПИСЬМЕННИКАМИ В ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ

Висновки до розділу 1

Теоретичний аналіз проблеми відображення у літературних творах індивідуальних стратегій поведінки в конфліктах їхніх авторів показав:

1. Конфлікт – соціально зумовлене явище, яке виникає при розбіжності інтересів двох чи більше суб'єктів як невід'ємний компонент боротьби за успіх. Виділяються наступні ознаки конфлікту як психологічного феномену: наявність протиріччя, зміна характеру спілкування в напрямі конфронтації, негативної спрямованості мінімум однієї, а частіше – обох сторін, активність сторін, прагнення до перемоги будь-що, підвищений емоційний фон. За певних умов, конфлікт може бути рушійним фактором творчого розвитку.

2. Основними стилями поведінки в конфлікті (за К. Томасом) є пристосування, конкуренція, співробітництво, компроміс, уникнення. Уникання базується на униканні конфліктних ситуацій і характеризується прагненням до кооперації, відсутністю бажання досягти власних цілей, також прагненням не брати відповідальності за прийняття рішень. Конкуренція характеризується прагненням задовольняти свої інтереси, ігноруючи при тому інтереси інших. Пристосуванню характерні жертвність щодо власних інтересів та активне прагнення зберегти або налагодити приємні стосунки. Компроміс є намаганням уникнути конфлікту спільними силами, коли жодна із сторін багато не втрачає, але і нічого суттєвого не набуває. Співробітництво, або ж пошук альтернативи, задовольняє інтереси обох сторін за рахунок відвертого обговорення.

3. Літературна творчість – це розумова і практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей літературної діяльності. Творчість виконує функції, пов'язані з регулюванням емоційно-сислової сфери, зокрема, поетична творчість може «очищати» психіку від «сенсорних шлаків» – негативних емоцій, хаотичності безформних відчуттів, обривків нав'язливих думок і переживань, усвідомлення безглуздості свого існування.

4. Письменники мають деякі психологічні особливості поведінки під час конфлікту. Для них продуктивними можуть бути стратегії, які призводять до загострення конфлікту і дозволяють безпосередньо відчувати і затягнути часові межі виниклої ситуації, наприклад, уникнення і конкуренція.

5. Письменники трансформують енергію конфлікту в творчості, наділяючи своїми переживаннями головних героїв літературного твору. Реальними поведінковими рисами автор наділяє головного антагоніста твору, постать злодія, а головного героя, в свою чергу, наділяє бажаними рисами.

6. В якості смислових одиниць твору, що репрезентують соціальні та міфологічні уявлення, можна розглядати образи героя, героїні та антагоніста. Їх ознаками в тестах будуть відповідні словесні описи, і за допомогою методу контент-аналізу можна вивчити поведінку героїв твору в конфлікті.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДОБРАЖЕННЯ В ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ АВТОРІВ

2.3. Організація та процедура дослідження відображення у літературних творах стратегій поведінки в конфліктах їхніх авторів

Метою нашого дослідження є визначення психологічних особливостей відображення авторами у поетичних творах власних стратегій поведінки в конфліктах, для чого передбачається емпірично вивчити стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях власне письменників, стратегії поведінки в конфліктах головних героїв і антагоністів їхніх поетичних творів та порівняти їх між собою.

Для цієї мети було сплановано та реалізовано наступні етапи емпіричного дослідження:

- перший етап – визначення вибірки та умов дослідження;
- другий етап – визначення методів емпіричного дослідження;
- третій етап – проведення дослідження за визначеними методами;
- четвертий етап – обробка отриманих результатів, їх кількісний та якісний аналіз, інтерпретація.

Вибірка дослідження включала 30 поетів: 19 осіб від 16 до 23 років (9 чоловічої та 10 жіночої статі); 11 осіб від 23 до 40 років (6 чоловічої та 5 жіночої статі). За родом занять досліджувані мають приналежність до освіти й мистецтва (студенти, викладачі, вихователі, музиканти). Ці люди активно демонструють свою приналежність до різних поетичних спілок, приймають участь у конкурсах талантів та займають призові місця в літературних номінаціях, вони є активістами та організаторами.

Дослідження проводилося у травні-серпні 2017 року у м. Житомирі.

Психодіагностичний інструментарій дослідження представлений у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Психодіагностичний інструментарій дослідження відображення авторами в літературних творах власних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях

Завдання емпіричного дослідження		Психодіагностичний інструментарій	Показники, що будуть отримані
Вивчити поведінку в конфліктних ситуаціях письменників	Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях письменників	Методика Томаса «Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях»	Використання письменниками стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях: уникнення, суперництво, компроміс, пристосування, співробітництво
	Уявлення письменників про власну реальну й бажану поведінку в конфліктах	Асоціативний експеримент	Асоціації досліджуваних на семантичний стимул «Я в конфлікті» та «Я хотів би бути в конфлікті»
Вивчити поведінку в конфліктах головних героїв поетичних творів	Контент-аналіз літературних творів	Використання протагоністами та антагоністами поетичних творів стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях: уникнення, суперництво, компроміс, пристосування, співробітництво	

Порівняння поведінки письменників в конфліктах поведінкою головних героїв їх творів	Порівняльний аналіз	Рівень та особливості прямого і непрямого зв'язку між поведінкою письменників та протагоністів / антагоністів
---	---------------------	---

Дослідження стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях письменників відбувалося в формі інтернет-опитування і включало:

1. Бесіду для створення ситуації довіри, налаштування досліджуваних на співпрацю. Респондентам було повідомлено про ціль дослідження та про конфіденційність їх особистісних даних, отриманих під час дослідження.

2. Заповнення бланку опитувальника «Стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях» К.Томаса, який був спрямований на установлення домінантної стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях. Досліджуваним було надано інструкцію: *«Уважно прочитайте кожне з наведених нижче речень і підкресліть відповідну літеру залежно від того, як ви поводите себе під час конфлікту. Над запитаннями довго не замислюйтеся, тому що правильних чи неправильних відповідей немає».*

Під час проведення дослідження виникли труднощі при поясненні інструкції щодо заповнення бланку методики, що спричинило необхідність в додатковому поясненні особливостей заповнення бланків. А також були присутні труднощі у встановленні контакту з досліджуваними, адже досліджувані заповнювала бланки через соціальні мережі, тому прямого контакту не встановлювалося.

3. Для вивчення уявлень письменників про власну реальну та бажану поведінку в конфлікті було проведено асоціативний експеримент з тими ж тридцятьма поетами. Досліджуваним було запропоновано дати асоціації на стимул «Я в конфлікті» та «Яким би я хотів бути в конфлікті».

Кожен досліджуваний отримав повідомлення з бланком асоціативного експерименту, куди заносить свої відповіді і відправляє досліднику.

Далі асоціації були піддані частотному аналізу і 20 найбільш повторюваних було запропоновано кожному з 30 поетів оцінити від 1 до 20 відповідно до власного чуття та переконань.

Щоб проаналізувати схожості та відмінності в уявленнях про бажану та реальну поведінку письменників в конфлікті, було здійснено факторний аналіз. За допомогою програми Statistica 10.0 було отримано факторні навантаження, факторно-семантичні поля, внески факторів у загальну дисперсію та здійснено на основі цього інтерпретація результатів.

4. Аналіз літературних творів був здійснений за допомогою ключових слів (Таблиця 2.3), які зустрічалися в дослідженні та смислам, якими переповнені рядки поетичного твору. Дані смисли розшифровувалися за допомогою самих досліджуваних, які пояснювали що мали на увазі і нерідко самі приписували персонажу чи певній ситуації ті чи інші стратегії поведінки в конфліктній ситуації.

Таблиця 2.3

Ключові слова

Стратегії поведінки в конфлікті	Приклади слів, які вказують на приналежність до стратегії поведінки в конфліктній ситуації
Уникнення	Уникати, утікати, переховуватися, не вирішувати, затягувати, тощо
Пристосування	Поступатися, програвати, безсилий боротися, здача, хамелеон, тощо
Суперництво	Боротьба, перемогти за будь яку ціну, кров, війна, перетягування, в будь що, ціною в смерть, тощо
Компроміс	Розділити радощі й печалі, золота середина, не

	перемога і не програш, тощо
Співробітництво	Всі задоволені, гармонія, співпраця, спільні інтереси, тощо

Обробка результатів включала кількісний та якісний аналізи. Кількісний аналіз результатів дослідження включав визначення середніх показників (середнє арифметичне значення), частотний (процентний) аналіз, факторний аналіз. Якісний аналіз результатів дослідження включає деталізований розбір смислів та значень, виділених кількісним аналізом, та порівняння стратегій поведінки в конфліктах письменників зі стратегіями поведінки в конфліктах головних героїв (протагоністів / антагоністів) їх творів.

Таким чином, використання описаних методів, дотримання послідовності даних етапів дослідження дає змогу ефективно здійснити процедуру дослідження та максимально повно отримати інформацію про досліджуване явище, що відповідає поставленим меті та завданням.

Висновки до розділу 2

Узагальнення та аналіз методів і методик вивчення стилів поведінки автрів та особливостей її відображення в літературних творах дозволяють зробити наступні висновки:

1. Для дослідження задля дослідження поведінки людей, психологи використовують такі методики: «Стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях» К.Томаса та асоціативний експеримент.

2. Для дослідження відображення поведінки літераторів в їхніх творах психологи використовують методи: контент-аналізу, порівняльний метод, частотний та факторний аналізи.

4. Обробка результатів передбачає кількісний та якісний аналізи. Кількісний аналіз результатів дослідження включав визначення середніх показників (середнє арифметичне значення), частотний (процентний) аналіз для вибірки. Для з'ясування заємов'язків між окремими асоціаціями було використано факторний аналіз.

5. Використання описаних методів, дотримання послідовності даних етапів дослідження дало змогу ефективно здійснити процедуру дослідження та максимально повно отримати інформацію про досліджуване явище, що відповідає поставленим меті та завданням.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІДОБРАЖЕННЯ АВТОРАМИ У ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ВЛАСНИХ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТАХ

3.1. Дослідження стратегій поведінки в конфлікті письменників

3.1.1. Діагностика стратегій поведінки письменників в конфліктних ситуаціях за методикою К. Томаса

В дослідженні домінуючих стратегій поведінки в конфліктах за методикою «Стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях» К.Томаса взяли участь 30 поетів. Результати дослідження стратегій поведінки літературно обдарованих людей в конфліктних ситуаціях представлені на рис. 3.1.1.

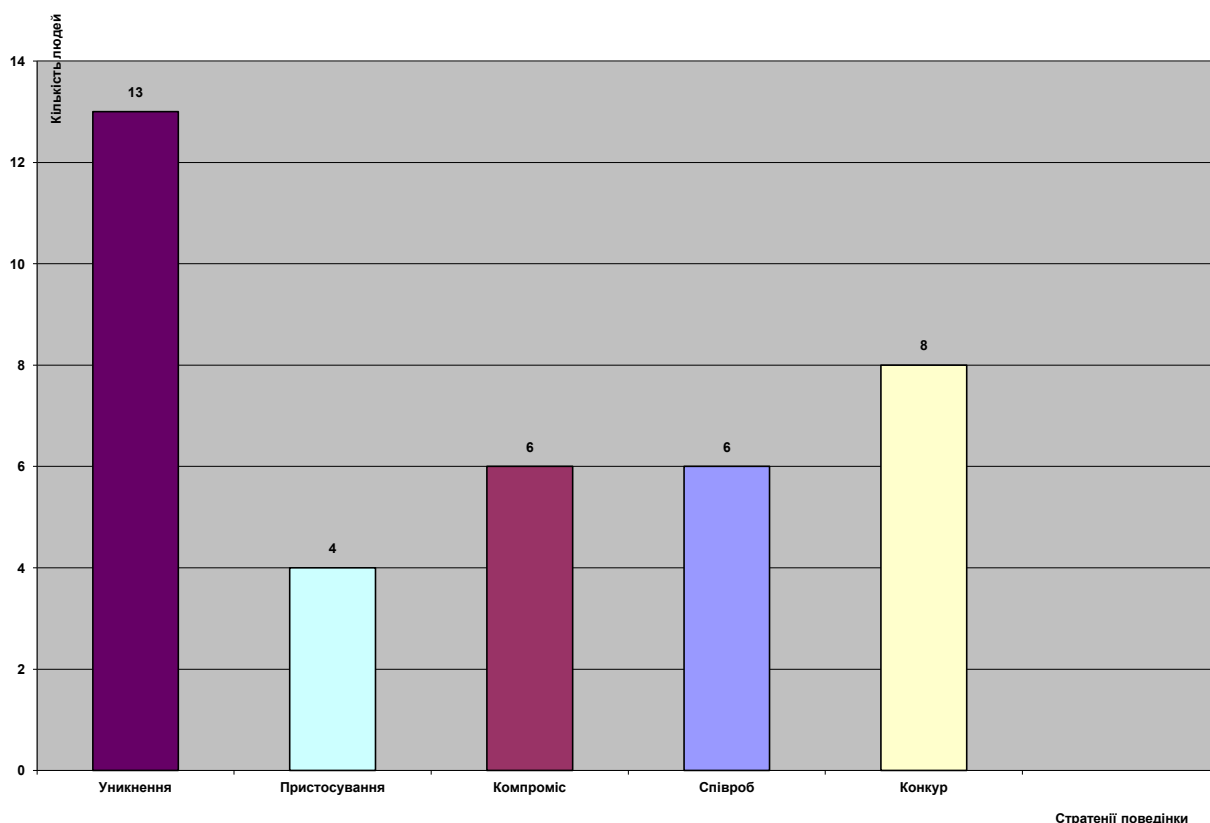

Рис. 3.1. Домінуючі стратегії поведінки письменників в конфліктах за методикою «Стратегії поведінки в конфліктній ситуації К.Томаса»

Дослідження показало, що у поетів домінуючою стратегією поведінки в конфліктній ситуації є уникнення, її обрали 43% (13 із 30) досліджуваних літераторів. Ця стратегія має такі особливості, як небажання вирішувати конфліктну ситуацію. Тобто людина не поступається, жертвуючи своїми інтересами, але і не наполягає на своєму. Уникаючи конфлікту, як правило, людина наражає себе на зростання проблеми. Переважно такі люди частіше за все залишаються в програвші, так як не намагаються довести своєї правоти. Уникнення: головною характеристикою цього стилю є відмова від негайного розв'язання конфлікту, що виникає. Людина не тільки не відстоює особистісних прав, а й відмовляється від взаємодії з іншими людьми з метою вирішення наявної проблеми. Ця стратегія є найбільш поширеною серед людей. Є багато факторів, які можуть пояснити саме цей стиль поведінки в конфліктних ситуаціях. Меланхолічний та флегматичний тип темпераменту, слабка нервова система, інтравертованість, низький рівень комунікабельності, професійне вигорання, педантизм. В деяких випадках уникнення є цілком раціональною поведінкою в конфлікті. Наприклад, проблема не уявляється суб'єктові значущою і не заслуговує на витрати часу і зусиль; з'являється можливість досягти власних цілей неконфліктним шляхом; конфлікт відбувається між близькими один одному суб'єктами, що свідомо уникають ускладнень у своїх взаєминах; учасник конфлікту внутрішньо відчуває свою неправоту; розвиток і вирішення конфлікту не несе ніяких перспектив; потенційний виграш від конфлікту буде набагато нижчий ніж збитки (висока ціна перемоги). Саме в цих випадках уникнення є доречним, але серед провідної стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях, уникненню немає місця, так як навіть в її раціональному варіанті, призводить до ізоляції індивіда, до зневіри в свої сили та заниження самооцінки.

Конкуренцію обирають 26% літераторів (8 осіб). Конкуренція супроводжується відкритою боротьбою за свої інтереси. Така стратегія

завжди має переможця та переможця. Вона передбачає перш за все прагнення задовольнити свої інтереси на шкоду іншому. Ця стратегія притаманна людям з високим проявом егоцентризму, так як передбачає збиток інтересам інших.

Стратегія компромісу притаманна 20% досліджуваних (6 осіб). Люди, в яких переважає компроміс як стратегія поведінки в конфліктах, врегульовують розбіжності, конфронтації через взаємні поступки. Компроміс є досить непоганим виходом із конфлікту, так як саме він і співробітництво мають за основу двостороннє вирішення проблеми шляхом обговорення.

Співробітництво притаманне для 20% досліджуваних (6 осіб). Ця стратегія є найбільш продуктивною, адже спрямована на взаємне задоволення інтересів учасників. Попри те, що співробітництво є самим ефективним методом вирішення конфлікту, воно ще є найбільш складним, адже вимагає багато часу на реалізацію.

Пристосування притаманне для 13% досліджуваних літераторів (4 особи). Пристосування – типовим для цього стилю є відмова від власних інтересів на користь інтересів іншої людини. Такому стилю вирішення конфліктної ситуації притаманна жертвовність, тобто людина згодна змиритися з поглядами опонента, та підлаштуватися під них.

Отже, можна зробити такий висновок: люди, які займаються літературною творчістю, не обирають конструктивних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях, вони прагнуть ухилитися від вирішення конфліктної ситуації, наражають себе постійно на нові протиріччя і протистояння, і не виключено те, що ці власні інтереси не завжди націлені на кінцевий результат, а інколи навіть спрямовані на самий процес перебування в конфлікті.

3.1.2. Вивчення уявлень письменників про власну поведінку в конфлікті за методом вільних асоціацій

Для вивчення уявлень письменників про власну реальну та бажану поведінку в конфлікті було проведено метод вільних асоціацій з тими ж тридцятьма поетами.

Отримавши емпіричні дані у вигляді асоціацій, ми використали метод частотного аналізу, за допомогою якого вдалося виокремити двадцять найчастіше повторюваних слів (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Найуживаніші асоціації літераторів на слова-стимули «Я в конфлікті»

№	Асоціації	Частота вживання в вибірці	Процент вживання в вибірці (%)
1	Агресивність	19	63%
2	Впертість	18	60%
3	Злість	18	60%
4	Безкомпромісність	16	54%
5	Ігнорування	15	50%
6	Уникнення	14	46%
7	Відвертість	12	40%
8	Впевненість	11	37%
9	Компроміс	10	33%
10	Бійка	9	30%
11	Аргументування	9	30%
12	Врівноваженість	9	30%
13	Розсудливість	9	30%
14	Провокація	9	30%
15	Креативність	7	23%
16	Прогрес	6	19%
17	Натхнення	6	19%

18	Зміна світогляду	5	16%
19	Старанність	5	16%
20	Виснаження	5	16%

Найбільш повторюваним виявились слова: агресивність, впертість, злість та безкомпромісність. Ці слова можна пов'язати із стратегією суперництва. Так як вони займають перші чотири найбільш повторювані позиції, то можна говорити все ж про перевагу цієї стратегії над уникненням, фактори якого знаходяться лише на п'ятій та шостій сходинці. Відвертість і впевненість, що на сьомій і восьмій сходинці повертають нас до співпраці, а такі асоціації як компроміс, аргументування, врівноваженість, розсудливість відкривають нові стратегії компромісу та співробітництва, що по своїй суті не надто відрізняються, адже обидві являють найбільш ефективними стратегіями. Найменш повторювані (в середньому по 6 повторень), але, на мою думку, найбільш цікавими є наступні асоціації: провокація, креатив, прогрес, натхнення, зміна світогляду та старанність. Провокація в конфлікті з боку досліджуваних говорить не лише про суперництво, а про навмисне нагнітання ситуації, що дуже красномовно свідчить про доцільність гіпотези. Креатив можна віднести до будь якого стилю поведінки, так як від додаю новизни конфліктному процесу, робить його більш цікавим і творчим. Прогрес у конфлікті, я вважаю, може відчувати людина, яка розуміє та цікавиться даним процесом, вона знає наслідки конфлікту і прагне їх отримати. Натхнення, що приходить під час конфлікту усвідомлюють шість літераторів. За допомогою оцінювання рівня прояву можна дізнатися кількість осіб загалом, що визнають прихід натхнення під час конфлікту. Ця асоціація являється найбільш багатослівно. Зміна світогляду передбачає те, що конфлікт відкриває нові сторони предметів, підживлює фантазію та надаю красок проблематиці з якою зіштовхнулася людина. Старанність в конфлікті може бути як за для його вирішення, так і задля інших цілей,

наприклад здобуття досвіду, але це, звичайно, у кожного суб'єктивно.

Останні асоціації, хоч і є найменш усвідомленими, але несуть найпотужніше значення, за допомогою оцінювання можна буде визначити їх справжнє місце в житті літераторів.

Ці 20 найбільш повторюваних асоціацій були оцінені досліджуваними поетами залежно від рівня присутності в них: 1 – мінімальний прояв, 20 – максимальний (Див. додаток А). Отриману матрицю було піддано факторному аналізу.

За результатами факторного аналізу семантичного образу літераторів в конфлікті виділилося два фактори (рис. 3.2), які пояснюють 39% дисперсії.

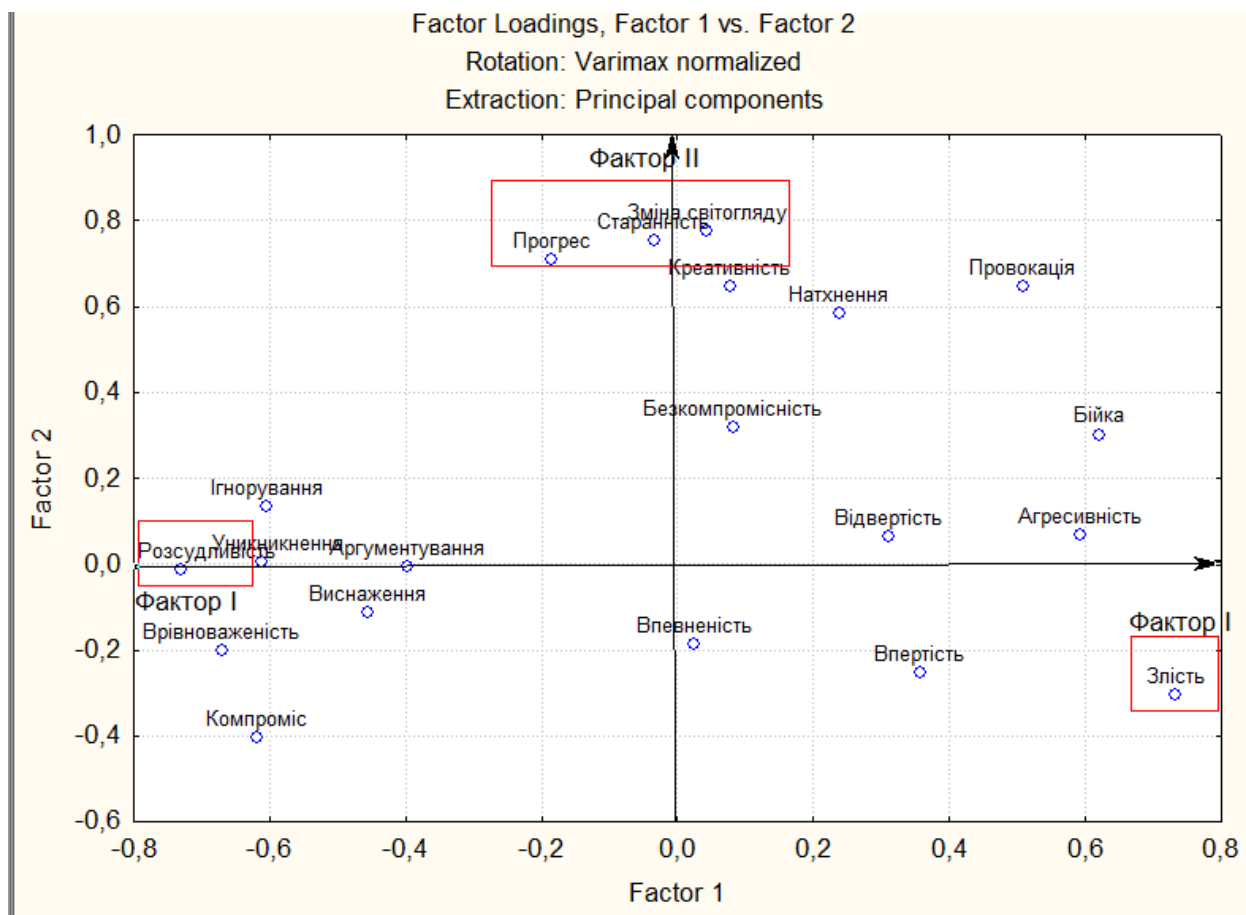

Рис. 3.2. Факторне семантичне поле асоціацій уявлень літераторів про власну поведінку в конфлікті

Перший фактор (23,7% дисперсії) включає «злість» (0,7) яка є значимою для досліджуваних і «розсудливість» (-0,7), з якою помітною є обернена кореляція.

У **другому факторі** (дисперсія становить 15,3%) включає «прогрес» (0,7), «зміна світогляду» (0,77) та «старанність» (0,75), усі вони мають характер сильного прямого зв'язку. (Додаток В1).

Аналізуючи факторну модель оберненого поля (Рис. 3.3), виділяється теж два фактори.

Перший фактор включає таких осіб з прямим сильним зв'язком, як «Var 19» (0,73), «Var 5» (0,8), «Var 11» (0,76) та «Var 17» (0,82) що свідчить про схожість поведінки в конфлікті у цих літераторів.

Другий фактор включає таких осіб, як «Var 14» (0,74), «Var 20» (0,72), «Var 23» (0,77) з сильним прямим зв'язком (Додаток В2).

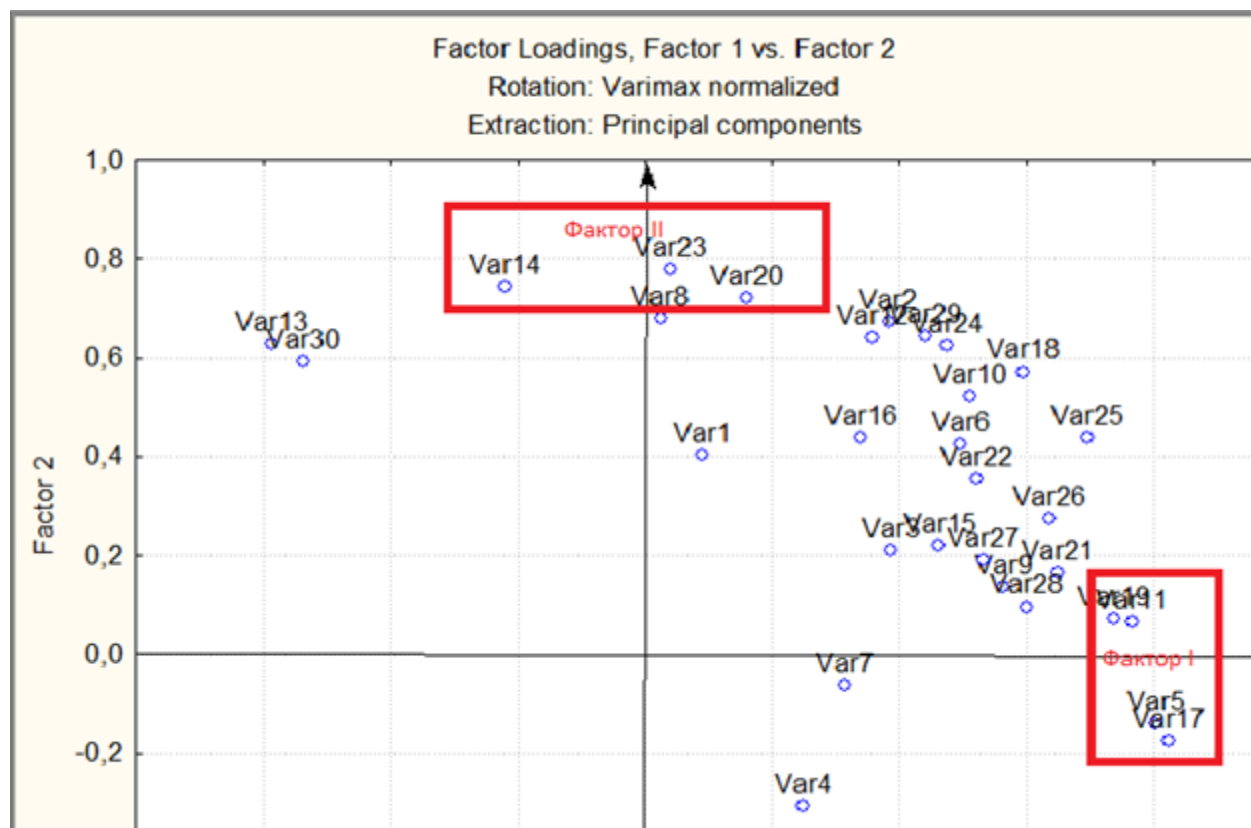

Рис. 3.3. Факторна модель оберненого поля

В фактор I входять досліджувані, в котрих домінантним стилем або з високими балами є уникнення та компроміс, фактор II ж цілком заповнений досліджуваними, у котрих повністю домінує суперництво.

Також можна навести паралелі між факторними полями: літератори, які мають домінантну стратегію суперництва в поведінці під час конфліктної ситуації (яскравим прикладом виступає фактор II), більш були схильні до високої оцінки тих якостей, які увійшли в фактор II.

Отже, спираючись на сильні зв'язки між асоціаціями в факторі, ми можемо зрозуміти які ж асоціації є найбільш близькими літераторам: прогрес, старанність, зміна світогляду, розсудливість та злість.

Також за допомогою методу вільних асоціацій була досліджена бажана поведінка літераторів в конфлікті. За допомогою реакції на стимул «Я в конфлікті» було отримано 600 асоціацій. За допомогою частотного аналізу було виокремлено двадцять найчастіше повторюваних асоціацій. Найбільш повторюваними виявились слова(Таблиця 3.2):

Таблиця 3.2

Найуживаніші асоціації літераторів на слова-стимули «Я б хотів бути в конфлікті»

№	Асоціації	Частота вживання в вибірці	Процент вживання в вибірці (%)
1	Переможцем	18	60%
2	Спокійним	16	54%
3	Лідером	15	50%
4	Рішучим	12	40%
5	Сильним	12	40%
6	Ніжною	6	20%
7	Жіночною	6	20%
8	Агресивним	6	20%

9	Вільним	6	20%
10	Винахідливим	5	16%
11	Впертим	5	16%
12	Творчим	5	16%
13	Злим	5	16%
14	Стриманим	5	16%
15	Розуміючим	5	16%
16	Цілеспрямованим	4	13%
17	Сміливим	4	13%
18	Хитрим	4	13%
19	Мужнім	4	13%
20	Твердим	3	10%

За результатами факторного аналізу семантичного образу бажаної поведінки літераторів в конфлікті виділилося два фактори (Рис. 3.4).

Перший фактор включає асоціацію «стриманим» (0,8) і «ніжним» (0,8), які є значимими для досліджуваних.

Другий фактор включає «творчість» (0,8), яка є єдиним компонентом фактору.

У першому факторі поєднується стриманість і ніжність. Частіше за все стриманість і ніжність оцінювалися високими балами серед жінок з конкуренцією, як провідною стратегією поведінки в конфліктних ситуаціях. Таким чином, досліджувані бажають набути нових якостей особистості, а саме таких, які б на їхню думку зробили би більш успішним та результативним перебіг конфлікту.

У другому факторі виділяється творчість. Це свідчить про те, що літератори не забувають про важливість креативного підходу до конфлікту та його впливу на процес та результати творчої діяльності.

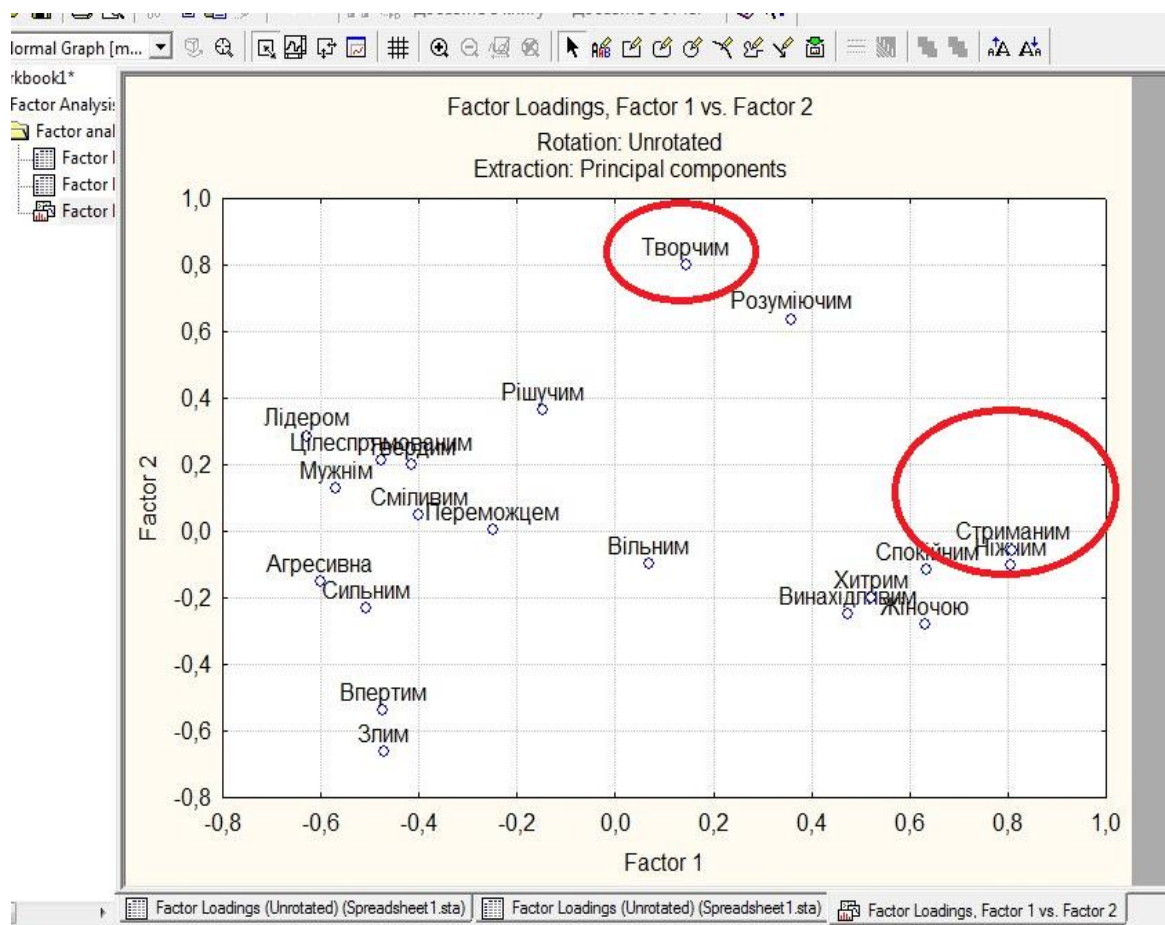

Рис. 3.4. Факторне семантичне поле поведінкового усвідомлення у літераторів

При порівнянні найбільш популярних асоціацій на «Я реальний» (агресивність, впертість, злість, безкомпромісність, ігнорування) та «Я бажаний» (переможець, спокійний, лідер, рішучий, сильний) помітне прагнення досліджуваних відійти від мало контрольованої емоційності до організованих домінантних форм поведінки в конфлікті. Відмінності між «Я реальним» та «Я бажаним» свідчать про дискомфорт переживання конфліктних ситуацій, адже досліджуваних не влаштовує їх реальна поведінка в конфліктних ситуаціях.

Розбіжності між «ідеальним Я» і «реальним Я» слугують важливим джерелом розвитку, однак суттєві противоріччя між ними можуть стати джерелом внутрішньо-особистісних конфліктів і негативних переживань[13].

Внутрішньоособистісний конфлікт сприяє переосмисленню свого статусу, усвідомленню своїх взаємовідношень з іншими, аналізу потреб, переосмисленню цінностей, розширенню світосприймання тому він є виховним та пізнавальним одночасно. Людина під час внутрішнього конфлікту навчається креативності, бо творчість – це постійний конфлікт[22].

3.2. Аналіз літературних творів

За допомогою контент-аналізу було проаналізовано по 2-3 поетичних твори кожного з досліджуваних. Письменники самі відбирали для аналізу свої вірші, які було створено не більш за півроку тому та в яких наявні конфліктна ситуація, антагоніст і протагоніст. Аналіз творів будувався на ключових фразах про антагоністів і протагоністів, які за змістом відповідають певним стратегіям поведінки в конфліктних ситуаціях. Наприклад, у поетичному творі «Віруючі»:

*Віруючі
Ходили до мене вони,
Ходили весь рік,
Про бога питали,
Я втік.*

Слово «втік» відповідає стратегії уникнення.

Результати аналізу представлено в таблиці 3.3

Таблиця 3.3

Частота присвоєння протагоніста і антагоністом стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях

Стратегії поведінки в конфлікті	Протоганісти		Антогоністи	
	Частота	Процент	Частота	Процент
Уникнення	2	6%	5	16%

Конкуренція	13	45%	17	56%
Пристосування	6	20%	4	12%
Компромiс	8	26%	1	3%
Спiвробiтництво	2	6%	5	16%

Найчастіше для протагоніста автори обирають стратегію конкуренції – 45% (13 досліджуваних), на другому місці – компромiс (26% досліджуваних) і пристосування (20%). Уникнення та співробітництво є найменш популярними стратегіями для головних героїв (по 6%).

Чоловіки-письменники частіше для опису поведінки протагоністів у конфлікті використовують конкуренцію, жінки – компромiс.

Найчастіше для антагоністів автори обирають стратегію конкуренції – 56% (17 досліджуваних). Значно рiже антагоністи послуговуються стратегіями уникнення і співробітництво (по 16%), пристосування (12%). Компромiс майже не використовується в поведінці антагоністів (3%).

Чоловіки-письменники, так як і жінки частіше для опису поведінки антагоністів у конфлікті використовують стратегію конкуренції.

Приклад аналізу літературного твору досліджуваного №1, в якого домінує стиль уникнення, а бажана стратегія конкуренції:

*І тую, для вас, кризу страшну,
І тую зубату химеру,
Я голодний, без приборів, на сніданок зжеру,
Й на вечерю розблюю по паперу*

В даному прикладі антагоністом виступає «криза страшна» вона ж і «зубата химера».

Протагоністом виступає «Я», що і свiдчить про ототожнення поета з головним героєм. Також видiляється дія протагоніста «зжеру» та «розблюю» по відношенню до антагоніста, що передбачає теж конкуренцію та перемогу в кінці суперечки, використання протагоністом антагоніста в своїх цілях.

Отже, в проаналізованих текстах головні герої та головні злодії переважно поводяться у конфлікті доволі таки агресивно і зорієнтовано на перемогу в будь-що.

3.3. Відображення стратегій поведінки в конфліктах в творах їхніх авторів

Отримані результати демонструють, що найбільш притаманними для досліджуваних письменників є стратегії суперництва та уникнення, менш притаманними – стратегії компромісу та співробітництва. В уявленнях письменників конфлікт асоціюється з власними мало контрольованими емоціями, які респонденти хотіли б змінити на переможні стратегії. Образ конфлікту включає в себе переважно конструкти, що відображають поведінкові прояви, і конструкти, що характеризують значення конфлікту для досліджуваних.

В основу дослідження було положено припущення про те, що образ протагоніста в літературному творі базується на бажаній поведінці в конфлікті та подається, переважно, як успішний, хоч він є егоїстичний. Порівняння стратегій поведінки в конфліктах досліджуваних з персонажами їх творів представлений у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Порівняння стратегій поведінки в конфліктах досліджуваних з поведінкою персонажів їх творів

Дослід- жуваний №	Результати за методикою Томаса «Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях»	Результати контент-аналізу віршів	
		Протагоніст	Антагоніст
1	Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
2	Конкуренція	Пристосування	Конкуренція

3	Співробітниц/Пристосув	Конкуренція	Пристосування
4	Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
5	Пристос/Співробітництво	Конкур/Прист	Пристосування
6	Співробітництво	Пристосування	Співробітництво
7	Співробітництво	Пристосування	Конкуренція
8	Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
9	Пристосування	Пристосування	Конкуренція
10	Конкуренція	Конкуренція	Конкуренція
11	Уникнення	Компромід	Конкуренція
12	Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
13	Уникнення	Конкуренція	Уникнен(він)
14	Конкуренція	Компромід	Співробітництво
15	Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
16	Співробітниц/Компромід	Уникнення	Співробітництво
17	Конкуренція	Співробітництво	Уникнення
18	Компромід	Компромід	Конкуренція
19	Пристосування/Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
20	Співробітництво	Конкуренція	Конкуренція
21	Конкуренція/Компромід	Компромід	Конкуренція
22	Уникнення	Уникнення	Конкуренція
23	Уникнення	Компромід	Пристос/Співро
24	Конкуренція/Компромід	Конкур/Компро	Уникнення
25	Компромід/Уникнення	Конкуренція	Уникнення
26	Уникнення	Конкуренція	Конкуренція
27	Конкуренція	Пристосування	Співробітництво
28	Компромід	Компромід	Компромід
29	Конкуренція	Співробітництво	Пристосування
30	Уникнення	Компромід	Уникнення

Результати зіставлення показують, що 43% письменників наділяють власними реальними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях антагоністів, а 57% – іншими стратегіями. Однак, на додаткові питання дослідника: «З ким Ви ототожнюєте себе в творі?», – всі окрім, досліджуваного №13, відповіли, що з протагоністом, лише №13 відповів, що ототожнює себе з антагоністом твору.

Таблицю 3.4

Зіставлення поведінки в письменників з поведінкою персонажів їх творів

Поведінка письменників в конфлікті	Поведінка персонажів твору	
	Протагоніст	Антагоніст
Реальна	27%	33%
Бажана	73%	20%
Інша	–	47%

Зіставлення показало, що 73% досліджуваних наділяють головного героя твору бажаними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях, а реальними стратегіями лише 27%. Антагоніста 33% письменників наділяють реальними стратегіями, 20% – бажаними, а 47% –іншими. Таким чином ми можемо звернути увагу не лише на переважаючу кількість протагоністів, яких автори наділяють бажаними стратегіями поведінками в конфлікті, що підтверджує першу частину гіпотези, а й те, що реальними стратегіями наділяють антагоністів 33%. Це підтверджує другу частину гіпотези лише частково, адже 47% досліджуваних обертають для антагоністів інші стратегії. Також у 86% досліджуваних присутня розбіжність між «Я- реального» з «Я- ідеальним».

Індивідуальні приклади результатів якісного порівняння демонструють особливості відображення письменниками власних стратегій поведінки в поведінці персонажів своїх творів.

Досліджуваний №1. В цього досліджуваного чітко простежується відмінність між реальною і бажаною поведінкою в конфліктних ситуаціях. Допомогає помітити цю відмінність перш за все метод вільних асоціацій. «Розгублений, наляканий, стрес», – ці слова являються першими трьома асоціаціями на стимул «Я в конфлікті». «Мужнім, переможцем, спокійним» – саме таким хотів би бути перший досліджуваний, адже ці три асоціації були першими реакціями на стимул «Яким би я хотів бути в конфлікті». «Розгублений» переходить в «мужній», «наляканий» в «переможця», «стрес» в «спокій». Одразу помітно, що досліджуваному дискомфортне прийняття участі в конфліктах, принаймні керуючись стратегією уникнення, адже саме уникнення являється домінантною стратегією поведінки в конфліктних ситуаціях згідно результатів за методикою Томаса «Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях». «Розгублений, наляканий, стрес» – ці асоціації відповідають стратегії уникнення. Аналіз віршів досліджуваного показав, що антагоніст і протагоніст послуговуються стилем конкуренції (див. таблицю 3.4). Зі слів самого досліджуваного, літературний твір відображає раніше пережиту досліджуваним ситуацію. Прототипом протагоніста є сам головний герой, антагоністом – несприятливі умови, які активно протидіють успіху. Та на відміну від своєї реальної стратегії уникнення, головний герой обирає більш переможну стратегію – конкуренцію і перемагає в боротьбі, яку реально, як вважає досліджуваний, йому не під силу виграти. «Мужній, переможець, спокійний» – саме такими бажаними якостями наділений герой. Короткий підсумок по досліджуваному №1: протагоніст використовує бажані компоненти, антагоніст – виступає постійним переслідувачем відповідно до прототипу і керується стилем конкуренції.

В досліджуваних №4, 7, 8, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 23, 26, 27, 29, результати схожі з результатами досліджуваного №1 у тому, що протагоніст використовує бажані компоненти, антагоніст – виступає постійним переслідувачем відповідно до прототипу і керується стилем конкуренції.

Досліджувана №2. В цієї досліджуваної теж доволі чітко відрізняються бажана і реальна поведінка в конфліктній ситуації. Домінантним стилем являється конкуренція. «Критична, напориста, нестримна» – ці асоціації є першими реакціями на стимул «Я в конфлікті». Ці асоціації чітко відповідають стилю поведінки в конфліктній ситуації досліджуваної. Тоді як асоціації «ніжна, поступлива, стримана», що є реакцією на стимул «Яким би я хотіла бути в конфлікті», не надто відповідають конкуренції. Такі якості, зі слів самої поетеси, розглядається як пристосування: «Через мій імпульсивний і вимогливий характер, постійні скандали, в яких я і справді часто була винна, я втратила коханого. Одного разу він просто пішов. Перед тим він мене покидав три рази, і всі три рази повертався. Я була певна, що і на цей раз він повернеться. Після того, як пройшло декілька днів, я переосмислила свою поведінку. Якщо я змінилася б... Він звісно не повернувся від того. Та і не потрібно повертатися. Головне, щоб такого не повторилося в моїх наступних відносинах. І хоч я вважаю, що жінка має бути більш поступливою і терплячою, але поробити нічого з собою не можу. Норов так і пре». Аналіз поетичних творів досліджуваної №2 показав, що в протагоніста домінує пристосування, до якого цілком усвідомлено прагне досліджувана, а в антагоніста – конкуренція, якою так часто послуговується і сама досліджувана. Ще є доволі цікавим те, що на відміну від досліджуваного №1, прототип антагоніста найчастіше послуговувався уникненням (зі слів досліджуваної), а не конкуренцією. Короткий підсумок по досліджуваній №2: поведінка в конфлікті протагоніста відповідає бажаній поведінці поетеси, поведінка антагоніста відповідає реальній поведінці досліджуваної і не відповідає поведінці прототипу.

Схожі з результатами досліджуваної №2 результати в досліджуваних №6, 16, 25, 30 тим, що поведінка в конфлікті протагоніста теж відповідає бажаній поведінці поетеси, поведінка антагоніста відповідає реальній поведінці досліджуваної і не відповідає поведінці прототипу.

Досліджувані №2, 3. Провідними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях являються співробітництво і пристосування. «Врівноважений, аргументований», – саме такими є його реальна і одночасно бажана поведінка. Складається враження, що дисгармонія відсутня, але контент-аналіз творів сприяв народженню нових питань. Протагоніст керується стилем конкуренції, а антагоніст – стилем пристосування. Досліджуваний №3 пояснив: «Для прототипу головного злодія поведінка пристосування притаманна, а для героя притаманна конкуренція. Конструктивні стратегії в літературі я вважаю надто нудними. Тут можна так, це ж вам не реальне життя». Короткий підсумок по досліджуваних №2, 3: досліджуваним подобається наділяти протагоніста, прототипом якого найчастіше є сам поет, неконструктивними стилями поведінки в конфліктних ситуаціях, адже вони вважають їх цікавими на відміну від нудних, але таких схвалюваних в близькому оточенні, стратегій пристосування та співробітництва.

Досліджувана №5. Вона послуговується пристосовуванням та співробітництвом. Реальні якості: «ігнорування, натхнення, провокація». Ці асоціації свідчать, що досліджувана вміє перетворювати конфлікт в енергію для написання нових творів. «Спокійна, урівноважена, жіночна» – саме такою хотіла би бути досліджувана. Зі слів самої досліджуваної, вона лише раз перебувала в відносинах і вважає, що бажані якості посували би краще для нової мети. Аналіз творів показав, що протагоніст наділений стратегією конкуренції та пристосування, а антагоніст – пристосування.

Схожі з результатами досліджуваної №5 результати в досліджуваних №10, 13, 21, 25 тим, що в них усіх протагоніст наділений стратегією конкуренції та пристосування, а антагоніст – пристосування.

Досліджуваний №22. В досліджуваного збігається реальна стратегія поведінки з стратегією протагоніста, це – уникнення. Стратегія антагоніста – конкуренція. «Цілеспрямований, розважливий, критичний» – ці якості виступають одночасно як реальні і як бажані. Досліджуваний відтворює в поезії пережиті раніше конфлікти, не змінюючи стратегії, не намагаючись вийти переможцем. Він уникає вирішення, затягує конфлікт і йому це не приносить страждань. Він діє так, як і бажає.

Схожі з результатами досліджуваного №22 результати в досліджуваних №18, 24, 28, тим, що вони теж відтворює в поезії пережиті раніше конфлікти, не змінюючи стратегії, не намагаючись вийти переможцями.

Також було порівняно стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях з позиції гендерних особливостей жінок та чоловіків.

Найчастіше жінки-літератори послуговуються стратегією конкуренції – 47% (7 людей), тоді коли в чоловіків 7% (1 людина). У чоловіків переважає уникнення – 66% (10 людей), у жінок – 15% (2 людини). Протагоніст в чоловіків найчастіше послуговується стилем конкуренції – 59% (9 людей), в жінок лише 27% (4 людини), а найчастіше повторюваним можна вважати компроміс. Тут трішки відчувається прагнення до суспільних стандартів: чоловік – мужній, герой, захисник, жінка – хитра, спокійна, маніпулятивна. Антагоністом чоловіки найчастіше обирають об'єкта з яскраво вираженим стилем конкуренції, а саме 66% (10 людей), жінки – 40% (6 людей), що теж є найбільш повторюваним для жінок результатом. З жінкам (20%) та 2 чоловікам (15%) комфортна їх домінантна стратегія. Жінки частіше хотіли би бути спокійними, поміркованими, поступливими, тоді як чоловіки мають бажання бути лідерами, переможцями, сильними та успішними. Об'єднує чоловіків та жінок потяг творчості, що виникає на конфліктному та постконфліктному підґрунті.

Таким чином, ми дослідили психологічні особливості відображення стилів поведінки у результатах творчої діяльності осіб, що займаються

літературною творчістю. У власних творах літератори відображають у протагоніста, переважно, бажані стилі поведінки в конфліктних ситуаціях (66 % досліджуваних письменників), а в головного антагоніста, найчастіше, – реальні (43%). Можна припустити, що розбіжності у реальній і бажаній поведінці досліджуваних призводить до внутрішньоособистісного конфлікту, який сприяє розвитку творчих здібностей, а поет, в свою чергу перетворює конфлікт в енергію, якою живить свої твори.

Висновки до розділу 3

На основі результатів проведеного емпіричного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. У поетів домінуючою стратегією поведінки в конфліктній ситуації є уникнення, її обрали 43% (13 із 30) досліджуваних літераторів.

2. Найчастіше повторювані асоціації «Я-реального»: «агресивність», «впертість», «злість», «безкомпромісність», «ігнорування». Суттєвий зв'язок на факторному полі «реальної поведінки» продемонстрували такі асоціації: «провокація», «креатив», «прогрес», «натхнення», «зміна світогляду» та «старанність».

3. Найчастіше повторювані асоціації «Я-бажаного»: «переможець», «спокійний», «лідер», «рішучий», «сильний». Суттєвий зв'язок на факторному полі «бажаної поведінки» продемонстрували такі асоціації: «творчий», «стриманий», «ніжний», «розуміючий».

4. Порівнянні реальної та бажаної поведінки у конфлікті показує тенденцію руху від мало контрольованої емоційності до організації. Відмінності між «Я – реальним» та «Я – бажаним» свідчать про дискомфорт переживання конфліктних ситуацій, адже досліджуваних не влаштовує їх реальна поведінка в конфліктних ситуаціях.

5. Найчастіше досліджувані письменники (45%) обирають для протагоніста стратегію конкуренції, на другому місці – компроміс 26% (8 досліджуваних). Найчастіше 56% (17 досліджуваних) обирають для антагоністів стратегію конкуренції. Інші стратегії мають низькі показники.

6. 33% письменників наділяють антагоністів реальними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях, 20% – бажаними стратегіями, 47% іншими стратегіями. 27% досліджуваних наділяють протагоністів реальними стратегіями поведінки в конфліктах, а 73% бажаними.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження відображення поведінки поетів в літературних творах дали можливість зробити наступні висновки.

1. Конфлікт - це зіткнення протилежних інтересів (цілей, позицій, думок та ін.), зазвичай базується на протиріччях, та сам конфлікт може нести конструктивний і деструктивний характер.

2. Літературна творчість – це розумова і практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей літературної діяльності. Творчість виконує функції, пов'язані з регулюванням емоційно-сислової сфери, зокрема, поетична творчість може «очищати» психіку від «сенсорних шлаків» – негативних емоцій, хаотичності безформних відчуттів, обривків нав'язливих думок і переживань, усвідомлення безглуздості свого існування.

3. Для отримання емпіричної інформації про поведінку в конфліктах осіб, які займаються літературною творчістю, та відображення їх поведінки в літературних творах, використовувалися наступні методи: методика «Стили поведінки особистості в конфліктних ситуаціях» К.Томаса, адаптована Н.Гришиною; метод вільних асоціацій; факторний аналіз; контент-аналіз літературних творів. Загальна вибірка досліджуваних складала 30 літераторів.

4. Найбільш притаманними для себе досліджувані вважають стратегії суперництва та уникнення; менш притаманні стратегії компромісу та співробітництва. Конфлікт асоціюється з мало контрольованими емоціями, але досліджувані хотіли б керуватися переможними стратегіями. В уявленнях досліджуваних образ конфлікту включає в себе переважно конструкти, що відображають поведінкові прояви, і конструкти, що характеризують значення конфлікту для досліджуваних. Для 85% досліджуваних їх бажана стратегія не відповідає реальній.

5. Найчастіше досліджувані (45%) обирають для протагоніста стратегію конкуренції. Образ протагоніста сформований як, переважно, успішний в конфлікті, хоч і егоїстичний.

6. Опитування показало, що прототипами протагоністів у 97% авторів є вони самі. 73% досліджуваних наділяють головного героя твору бажаними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях, а реальними стратегіями лише 27%. Антагоніста 33% письменників наділяють реальними стратегіями, 20% – бажаними, а 47% –іншими.

7. За допомогою узагальнення даних по всіх використаних методах можна судити про відображення поведінки письменників в конфліктах в його літературному творі. Письменники компенсують власну нездатність послуговуватися бажаними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях тим, що наділяють ними протагоністів в літературних творах, а розбіжність «Я-реального» та «Я-ідеального» використовують для перетворення внутрішнього конфлікту в енергію, що являється поштовхом до нових творінь.

Таким чином, висунута гіпотеза про те, що головному герою властива бажана стратегія поведінки автора в конфліктних ситуаціях, головному антагоністу – реальна, підтвердилась частково: у проаналізованих поетичних творах психологічні особливості поведінки в конфлікті автора відображаються лише трішки більше, чим на половину.

Проведене дослідження є аналізом особливостей відображення поведінки в конфлікті літераторів у їхніх літературних творах та не претендує на повне розкриття даної проблематики. Перспективою подальших досліджень ми вбачаємо розробку корекційно-розвивальної програми для розвитку творчих здібностей за допомогою усвідомлення значення конфлікту для творчості і усвідомленого управління вибором стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеев В.С. Межгрупповое взаимодействие. Социально-психологические проблемы. – М: Изд-во МГУ, 1990. – 240 с.
2. Аграшенков А. В. Психология на каждый день. Советы, рекомендации, тесты. – М.: Вече, 1997. – 212 с.
3. Алексеев А. О специфике контент-анализа как социологического метода / А. Алексеев, В. Дудченко // Социальные проблемы семьи и молодежи: сб. ст. / под ред. И. И. Леймана. – Л., 1972. – С. 20 – 28
4. Анцупов А.Я. Баклановский С.В. Конфліктологія в схемах і коментарях. Учебное пособие. – К.: МАУП, 2005 – 424 с.
5. Анцупов А. Я., Малышев А. Н. Введение в конфликтологию: Учебное пособие. – К.: МАУП, 1996. – 103 с.
6. Артемьева Е.Ю. Основы психологии субъективной семантики / Под ред. И.Б. Ханиной . - М.: Наука, Смысл, 1999. - 350 с.
7. Бабосов Е. М. Конфликтология: Учебное пособие. 2-е изд., стереотип. – Мн.: ТетраСистемс, 2001. – 464 с.
8. Барсамов В. А. Контент-аналіз газетних матеріалів / Социс – 2006 – № 2. – С. 15-21.
9. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / Михаил Михайлович Бахтин. – М : «Искусство», 1979. – 353 с.
10. Бернс Р. Развитие Я- концепции и воспитания. - М.: Прогресс, 1986.
11. Білоус П. В. Психологія літературної творчості // Навчальний посібник. – 2014. – 226с.
12. Бородкин Ф. М., Коряк К. М. Внимание: конфликт! – Новосибирск: Наука, 1999. – 202 с.
13. Буравський В. Психологічні особливості поведінки в конфліктних ситуаціях осіб, які займаються літературною творчістю //

Психологічні дослідження : наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 8. / за ред. Л. П. Журавльової, Н. Ф. Портницької, Ю. Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – С. 19-21.

14. Буравський В. Психологічний аналіз уявлень письменників про конфлікт / Г. Пирог, В. Буравський // «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» : збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 2 / за ред. Л.П. Журавльової, В.О. Климчука, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 42-46.

4. Буравський В. Відображення у літературних творах індивідуальних стилів поведінки в конфліктах їхніх авторів / Г. Пирог, В. Буравський // «Актуальні проблеми особистісного зростання» : збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 3 / за ред. Л. П. Журавльової, Л. О. Котлової, К. А. Марчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 15-18.

15. Бурно М. Е. Терапия творческим самовыражением. – М., 1999. – 220 с.

16. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии. – М, 2003. – 254 с.

17. Василюк Ф. Е. От психологической практики к психотехнической теории // М, 1992. – 342 с.

18. Выготский Л. С. Психология искусства. – М., 2000. – 378 с.

19. Ворожейкин, И. Е. Конфликтология : Учебник. – М: ИНФРА-М, 2001. – 224 с.

20. Головін З. Ю Словник практичного психолога. – М., 1998. – 440 с.

21. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: Учебник для студ. – М., 1988. – 440 с.

22. Гришина Н. В. Психология конфликта. – СПб.: Питер, 2002. – 464 с.
23. Євлахов А.М., Введение в философию художественного творчества, Опыт историко-литературной методологии. Т.1. Варшава,1910. – с. 94 – 104
24. Ємельяненко Л.М. Конфліктологія // Навч. посіб. / За заг. ред. В.М.Петюха, Л.В.Торгової. – К.: КНЕУ, 2005. – 315 с.
25. Ємельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: Питер, 2001.- 400с
26. Журавльова Л.П., Котлова Л.О., Пирог Г.В. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з психології. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 48 с.
27. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / [За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики]. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
28. Зинченко В. П. Возможна ли поэтическая антропология.– М., 1994. – 14 с.
29. Зинченко В. П. Живое знание. Психологическая педагогика: материалы к курсу лекций. – Самара, 1998. – 62 с.
30. Зинченко В. П. Посох Осипа Мандельштама и трубка Мамардашвили. К началам органической психологии.– М., 1997. – 261с.
31. Зинченко В. П. Размышления о душе и ее воспитании // Вопросы философии.– М., 2002. – 298 с.
32. Козлова Н.М. Методологія аналізу людських документів / Соціологічні дослідження.– Иркутск., 2004. – 65 с.
33. Козирев Г.І. Введення в конфліктологію. ВЛАДОС ІМПЕ ім. А.С. Грибоедова – М., 2001. – 291 с.
34. Костенко Н. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики : монографія / Н. Костенко, В. Іванов. – К., 2003. – 48 с.

35. Корнелиус С., Фэйр Ш. Выиграть может каждый. Как разрешать конфликты. – М.: Стрингер, 1992. – 216с.
36. Конфліктологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М.Герасіна, М.І.Панов, Н.П.Осіпова та ін. – Харків, 2002. – 256 с.
37. Конфлікти у суспільній діяльності / Г. В. Ложкін, С. В. Сьомій, Т. В. Петровська, О. О. Кисельова. – К., 1997. – 445 с.
38. Климчук В.О. Мотиваційні конфлікти особистості: модель психологічної допомоги // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 8. – С. 17-21
39. Климчук В.О. Математичні методи у психології. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. — К.: Освіта України. — 2009. — 288 с.
40. Кузнецов И. Диссертационные работы: методика подготовки и оформления / И. Кузнецов. – М., 2007.
41. Куркин В. В. Контент-анализ художественных текстов / В.В. Куркин // Сопис. – 1991. – №6. – 21 с.
42. Кушнірук Т. Д. Подолання конфліктності серед педагогів (соціально-психологічний конфлікт) // Практична психологія та соціальна робота. – № 6-7. – 1999. – С. 12-16.
43. Лазутина Г. Технология и методика журналистского творчества: метод, указания к курсу "Теория и практика советской журналистики" для студ.-заочников фак-тов и отд-ний журналистики гос. ун-тов / Г. Лазутина. – М., 1988. – 187 с.
44. Левин К. Разрешение социальных конфликтов. – СПб.: Речь, 2000. – 408 с.
45. Леонтьев А.Н. Діяльність. Свідомість, особистість. – М.: Политиздат, 1975. – 472 с.
46. Леонтьев Д. А. Методика предельных смыслов (методическое руководство)– М., 1999. – 224 с.

47. Леонтьев Д. А. Психолінгвістика. – Л.: Наука, 1967. – 118с.
48. Левин Ю.И. Тезисы к проблеме непонимания текста // Тр. по знаковым системам. Тарту: Тартуский гос. ун-т. Вып. 515. – 55 с.
49. Леонтьев А. А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии: Избранные психологические труды.– М., 2001. – 264 с.
50. Лук А.Н. Психология творчества / Отв. ред. В. А. Лекторский. – М.: Наука, 1978. – 127с.
51. Логинова Н.А. Биографический метод в свете идей Н.А. Логинова // Вопросы психологии. – 1986. – №5. –С. 105-112.
52. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: Учеб. пособие. – 2-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2002. – 256с.
53. Ложкін Г.В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика : навч. посіб. / Г.В.Ложкін, Н.І. Пов`якель. – К. : Проесіонал, 2007. – 416с.
54. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Семиотические исследования по теории искусства. – Л., 1970. – 112с.
55. Марков С.Л. Творче ставлення до конфліктів та основні прийоми їх розв'язання / С.Л.Марков // Матеріали регіональної науково-практичної конференції.- Чернівці: Прут, 1999.- С.48-55
56. Марчук К.А. Наративне дослідження формування базової життєвої позиції студентів ВНЗ / К.А. Марчук, Г.В. Пирог // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : «Психологічні науки». – Випуск 2. Том 2. – Херсон, 2017. – С. 37-41.
57. Мамардашвили М. К. Обязательные формы (выступление на «Круглом столе» по теме «Взаимодействие науки и искусства в условиях НТР») / – ВФ., 1976. № 12. – 212с.
58. Моляко В.А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности // Вопр.психол. – 1994. – №5. – С. 86-95..

59. Моляко В.А. Психологический анализ творческого потенциала М.А. Врубеля // Психология творчества: школа Я.А. Пономарева / [Под ред. Д.В. Ушакова]. М. : Издательство «Институт психологии РАН», 2006. – С. 394-407.
60. Музика О.Л. Криза творчої особистості: суб'єктно-ціннісний підхід до типології / Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України, 2001. – С. 63-72.
61. Нагаєв В.М. Конфліктологія: курс лекцій (модульний варіант): Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 198с.
62. Оганесян Н. Т. Библиотерапия: Самоактуализация психических состояний через поэзию. М., 2002. – 38 с.
63. Оганесян Н. Т. Практикум по психологии творчества. М., 2007. – 49 с.
64. Оганесян Н.Т. Поэтическое творчество как средство регуляции эмоционально-смысловой сферы личности – Культурно-историческая психология – 2010. № 3. – 46 с.
65. Пирог Г.В. Психологічний аналіз форм відображення процесу мислення в соціальних мережах / Г.В. Пирог, О.В. Пірог // Наука і освіта : Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – Одеса, 2017. – №7. – С. 50-57.
66. Пирог Г.В. Теоретико-психологічний аналіз проблеми зв'язку мислення і письма / Г.В. Пирог, О.В. Пірог // Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2017. – С. 26-29.
67. Пирог Г.В. Форми відображення процесу мислення в соціальних мережах / Г.В. Пирог, О.В. Пірог // Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування : збірник тез наукових робіт учасників

міжнародної науково-практичної конференції. – Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – С. 169-171.

68. Пов`якель Н.І., Котлова Л.О. Ціннісні орієнтації у подоланні конфліктних форм поведінки студентів: монографія. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 144с.

69. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика. — М.: Педагогика, 1976. — 279 с.

70. Почепцев Г.Г. Теория коммуникации / Георгий Георгиевич Почепцов. – К. : «Ваклер», 2001. – 656 с.

71. Примуш М.В. Конфліктологія // Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 288 с.

72. Р.М.Грановская. Конфликт и творчество в зеркале психологии. М., 2002.

73. Сазанов В.В. Об исследовании ценностей в массовой информации / Владимир Валерьевич Сазанов // Семиотика средств массовой коммуникации. – М. : Изд-во МГУ, 1973. – 275 с.

74. Собчик Л. Н. Психодиагностика: методы лікування й методологія. - М., 1990. – 275 с.

75. Тернер. Р. Сравнительный контент-анализ биографий.// Вопросы социологии. 1992, №2, С. 123.

76. Тітов І. Г. Психологічний аналіз літературної творчості Е.М. Ремарка (на прикладі роману "Три товариші") / І. Г. Тітов, О. А. Передера // Психологія і особистість. - 2013. - № 2. - С. 84-103.

77. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування // Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 336 с.

78. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения. -М.: Наука, 1992. -158 с.

79. Федотова Л. Н. Анализ средств массовой коммуникации. М., 2000. С. 23.

80. Флоренский П. А. У водоразделов мысли. Ч. I. М., 1990. – 77 с.
81. Фрейд З. Художник и фантазирование. М., 1995. – 449 с.
82. Фрейд З. "Лекции по введению в психоанализ". М., 1997.
83. Фридлянд О. А. Социальная мифология любовного романа. Диссертация на соискание учёной степени кандидата культурологии. М. 2003. С. 98 –106.
84. Фридман Л. М. Психологический справочник учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 288 с.
85. Хорни К. Наши внутренние конфликты. – Спб. : Лань, 1997. – 238 с.
86. Цуканова Е. В. Психологические трудности межличностного общения. – К.: Вища шк. Головное изд-во, 1995. – 159 с.
87. *Boardman S., Horowitz S. Constructive Conflict Management and Social Problems: An Introduction // Journal of Social Issues. Vol. 50, No. 1, 1994. P. 1-12*
88. *La critique scientifique / par Emile Hennequin – 1892 – livre.*
89. *Lewin K. Resolving Social Conflicts. N. Y.: McGraw Hill, 1948.*
90. *May R. The Courage to Create. N. Y.-L., 1975.*
91. *Osgood Ch. Dimensionality of the semantic space for communication Via facial expressions. // Scand. J. of psychology. Stockholm. 1966.V.7., N.1.*

ДОДАТКИ

Додаток А

**Таблиця результатів методики «Стили поведінки особистості в
конфліктних ситуаціях» К.Томаса**

До- сліджув.	Типи поведінки (за методикою Тамаса)					Переважаючі типи повед.
	Уникн.	Суперн.	Компр.	Співроб.	Прист.	
№1	6	8	4	6	6	Уникнення
№2	4	12	5	3	6	Суперництво
№3	6	3	9	8	4	Компр/Співр
№4	9	4	5	5	7	Уникнення
№5	7	6	5	6	6	Уникнення
№6	8	6	4	4	8	Уник/Прист
№7	4	6	4	5	9	Пристосуван.
№8	10	6	6	5	3	Уникнення
№9	6	6	7	6	5	Компроміс
№10	9	5	6	4	6	Уникнення
№11	5	9	7	5	4	Суперництво
№12	4	2	8	9	7	Співр/Компр
№13	8	7	2	6	7	Уникнення
№14	7	9	5	5	4	Суперництво
№15	6	6	5	4	9	Пристосуван.

№16	1	9	8	8	4	Суперництво
№17	7	4	6	6	7	Уник/Прист
№18	10	7	5	3	6	Уник/Пристос
№19	5	6	8	7	4	Компр/Співр
№20	5	9	4	7	5	Суперництво
№21	8	10	3	3	6	Суперн/Співр
№22	7	6	6	5	6	Уникнення
№23	6	10	4	5	3	Суперництво
№24	12	3	3	4	8	Уникнення
№25	5	5	6	9	5	Співробітниц.
№26	4	8	7	7	4	Суперництво
№27	9	4	10	5	2	Компроміс
№28	5	6	8	8	3	Компр/Співр.
№29	8	5	6	4	7	Уникнення
№30	10	4	6	6	4	Уникнення
Середній показник	186	191	173	171	164	

Додаток Б1

Факторна матриця

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	Вперіс	Злість	Безкомп	Ігнор	Уникн	Відверт	Впевнен	Компром	Бійка	Аргумент	Врівнов	Розсуд	Провок	Креатив	Прогрес	Нагхнен	Зміна	Старан	Виснаж
1	7	10	6	3	4	8	5	8	1	3	9	7	5	5	6	7	4	5	4
2	7	7	8	8	8	6	7	6	3	8	7	6	9	9	9	10	10	8	5
3	5	5	2	1	3	9	9	10	1	10	9	9	1	7	8	5	1	4	5
4	9	8	9	8	5	6	7	8	1	10	7	7	4	3	2	2	1	1	5
5	7	5	5	8	10	4	10	7	2	5	8	7	3	2	8	8	7	6	8
6	7	5	2	4	7	5	9	7	2	2	7	7	5	8	6	7	5	6	4
7	8	6	2	4	8	10	6	10	5	2	10	7	1	2	8	9	8	4	10
8	9	7	3	3	3	9	8	9	3	10	7	8	8	9	8	7	9	9	7
9	6	8	5	8	8	8	7	5	1	9	5	8	5	7	5	8	4	7	7
10	4	4	6	8	8	5	6	6	2	4	9	6	7	8	9	10	10	7	3
11	3	3	5	7	7	4	4	8	2	4	8	6	5	5	8	7	8	6	9
12	5	4	7	6	6	7	5	6	3	5	6	6	7	8	7	7	8	10	5
13	8	9	8	2	2	10	9	2	7	2	2	2	10	7	7	10	10	7	1
14	4	8	3	3	3	7	3	5	3	2	2	5	10	9	7	10	9	6	5
15	5	3	8	8	8	9	5	8	4	7	6	8	8	9	10	6	5	7	6
16	8	6	2	4	8	10	6	7	2	5	7	7	5	8	6	8	7	6	7
17	6	4	5	10	10	3	7	9	1	8	9	8	3	6	5	5	10	9	10
18	7	7	8	8	8	6	7	6	3	8	7	8	8	9	9	10	8	8	7
19	4	5	6	9	10	5	7	6	1	6	5	10	6	5	10	7	8	7	8
20	5	5	5	2	2	8	9	10	1	10	9	7	7	10	8	7	9	8	4
21	7	5	5	8	10	4	10	7	2	5	8	7	8	8	6	7	5	6	4
22	8	6	6	7	9	5	9	8	1	4	7	6	7	7	5	8	6	7	3
23	9	5	10	3	2	10	8	6	3	9	9	10	9	9	10	8	10	8	4
24	4	3	6	5	5	10	8	7	1	8	10	9	5	9	8	8	10	8	2
25	9	6	7	9	8	7	7	8	2	8	7	8	9	9	9	10	8	6	8
26	6	5	6	7	7	9	4	6	1	7	7	9	3	6	7	10	10	7	10
27	9	6	7	8	7	7	5	7	4	7	8	9	8	7	8	5	7	9	7
28	6	7	9	6	6	7	8	8	2	9	8	8	3	6	7	7	8	7	10
29	7	8	6	5	5	5	7	6	1	4	7	7	6	7	8	10	9	5	7
30	8	8	7	1	1	6	8	3	5	6	4	5	9	6	7	6	7	9	6

Додаток Б2

Факторна матриця(обернена)

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
	Var3	Var4	Var5	Var6	Var7	Var8	Var9	Var10	Var11	Var12	Var13	Var14	Var15	Var16	Var17	Var18	Var19	Var20	Var21	Var22	Var23	Var24	Var25	Var26	Var27	Var28	Var29	Var30	
A	1	5	3	3	8	8	5	6	3	4	8	7	4	8	5	6	7	7	3	6	5	2	4	6	3	6	5	8	
E	5	9	7	7	8	9	6	4	3	5	8	4	5	8	6	7	4	5	7	8	9	4	9	6	6	9	6	7	8
E	5	8	5	5	6	7	8	4	3	4	9	8	3	6	4	7	5	5	6	5	3	6	5	6	6	7	8	8	
E	2	9	5	2	2	3	5	6	5	7	8	3	8	2	5	8	6	5	5	6	10	6	7	6	7	9	6	7	
E	1	8	8	4	4	3	8	8	7	6	2	3	8	4	10	8	9	2	8	7	3	5	9	7	8	6	5	1	
E	3	5	10	7	8	3	8	8	7	6	2	3	8	8	10	8	10	2	10	9	2	5	8	7	7	6	5	1	
E	9	6	4	5	10	9	8	5	4	7	10	7	9	10	3	6	5	8	4	5	10	10	7	9	7	7	5	6	
E	9	7	10	9	6	8	7	6	4	5	9	3	5	6	7	7	7	9	10	9	8	8	7	4	5	8	7	8	
F	10	8	7	7	10	9	5	6	8	6	2	5	8	7	9	6	6	10	7	8	6	7	8	6	7	8	6	3	
E	1	1	2	2	5	3	1	2	2	3	7	3	4	2	1	3	1	1	2	1	3	1	2	1	4	2	1	5	
A	10	10	5	2	2	10	9	4	4	5	2	2	7	5	8	8	6	10	5	4	9	8	8	7	7	9	4	6	
E	9	7	8	7	10	7	5	9	8	6	2	2	6	7	9	7	5	9	8	7	9	10	7	7	8	8	7	4	
F	9	7	7	7	7	8	8	6	6	6	2	5	8	7	8	8	10	7	7	6	10	9	8	9	9	8	7	5	
F	1	4	3	5	1	8	5	7	5	7	10	10	8	5	3	8	6	7	8	7	9	5	9	3	8	3	6	9	
F	7	3	2	8	2	9	7	8	5	8	7	9	9	8	6	9	5	10	8	7	9	9	9	6	7	6	7	6	
F	8	2	8	6	8	8	5	9	8	7	7	7	10	6	5	9	10	8	6	5	10	8	9	7	8	7	8	7	
F	5	2	8	7	9	7	8	10	7	7	10	10	6	8	5	10	7	7	7	8	8	8	10	10	5	7	10	6	
E	1	1	7	5	8	9	4	10	8	8	10	9	5	7	10	8	8	9	5	6	10	10	8	10	7	8	9	7	
C	4	1	6	6	4	9	7	7	6	10	7	6	7	6	9	8	7	8	6	7	8	8	6	7	9	7	5	9	
E	5	5	8	4	10	7	7	3	9	5	1	5	6	7	10	7	8	4	4	3	4	2	8	10	7	10	7	6	

Таблиця факторних навантажень

Variable	Factor Loadings (Varimax normali: Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000))	
	Factor 1	Factor 2
Агресивність	0,593132	0,066240
Впертість	0,356965	-0,252281
Злість	0,732689	-0,305975
Безкомпромисність	0,082515	0,318154
Ігнор	-0,603303	0,133066
Уникнення	-0,611220	0,004294
Відвертість	0,310549	0,064348
Впевненість	0,024681	-0,186705
Компромис	-0,619452	-0,406108
Бійка	0,619889	0,301669
Аргументування	-0,395980	-0,005742
Врівноваженість	-0,670492	-0,203260
Розсудливість	-0,729335	-0,014952
Провокація	0,507990	0,645767
Креативність	0,077561	0,645772
Прогрес	-0,184350	0,708206
Надхнення	0,238486	0,583770
Зміна світогляду	0,044133	0,776639
Старанність	-0,034651	0,754120
Виснаження	-0,454829	-0,114479
Expl.Var	4,328708	3,478448
Prp.Totl	0,216435	0,173922

Таблиця факторних навантажень (обернена).

Variable	(Marked loadings are >	
	Factor 1	Factor 2
Var4	0,249051	-0,305818
Var5	0,802628	-0,140347
Var6	0,495458	0,425521
Var7	0,314668	-0,061620
Var8	0,023702	0,680220
Var9	0,563515	0,137746
Var10	0,510301	0,521910
Var11	0,766421	0,066326
Var12	0,357524	0,640423
Var13	-0,586649	0,627725
Var14	-0,219308	0,742679
Var15	0,463087	0,218896
Var16	0,338858	0,438668
Var17	0,822004	-0,175622
Var18	0,594401	0,571554
Var19	0,736203	0,071647
Var20	0,159256	0,721576
Var21	0,649995	0,165338
Var22	0,522580	0,353353
Var23	0,040797	0,777443
Var24	0,474278	0,623105
Var25	0,695355	0,439685
Var26	0,636620	0,274403
Var27	0,531116	0,190736
Var28	0,598379	0,096316
Var29	0,441244	0,644135
Var30	-0,538413	0,592425
Expl. Var	7,902235	6,419875
Prp. Totl	0,263408	0,213996

Оцінки найчастіше повторюваних асоціацій

Лист Microsoft Excel - Excel

Файл Главная Вставка Разметка страницы Формулы Данные Рецензирование Вид Что вы хотите сделать?

Вставить Шрифт: Calibri, 11, A, Ж, К, Ч, Выравнивание: Общий, Число: % 000, ,00, ,00

Буфер обмена Шрифт Выравнивание Число Условное форматирование Форматировать как таблицу Стили Удалить Формат Сортировка и фильтр Редактирование

Е8

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	
1	1	19	18	3	9	13	5	1	12	8	7	6	10	4	17	11	14	15	2	20	16		
2	0	16	19	5	4	8	20	15	7	6	17	1	12	11	18	14	10	9	13	3	2		
3	1	19	20	18	9	8	10	2	3	11	17	1	16	5	4	13	12	15	7	14	6		
4	0	16	11	12	20	10	8	9	2	17	1	13	14	5	3	19	15	7	6	4	18		
5	0	17	20	6	12	18	13	19	8	12	11	14	5	4	15	3	10	16	3	17	9		
6	0	16	4	6	9	10	17	19	7	5	8	2	20	3	18	15	11	14	1	13	12		
7	0	19	20	6	10	11	12	13	5	7	14	2	15	1	17	18	16	8	4	3	9		
8	1	19	8	18	9	16	2	3	15	10	7	17	6	20	4	5	14	11	1	13	12		
9	1	9	18	10	11	17	2	1	12	5	6	20	19	7	4	8	16	13	3	15	14		
10	0	12	19	1	13	11	15	14	4	18	5	16	6	17	20	7	9	8	10	3	2		
11	1	18	19	5	16	10	2	3	4	11	12	15	13	1	14	20	17	9	8	7	13		
12	1	17	3	16	10	15	2	1	14	8	9	19	7	20	4	6	18	11	5	12	13		
13	1	18	8	19	10	11	9	1	17	2	7	3	16	4	6	5	15	14	20	12	2		
14	0	17	19	6	8	7	15	20	5	9	18	10	11	1	16	14	12	4	13	3	12		
15	1	18	2	17	10	19	3	1	9	15	8	7	16	6	5	20	14	11	4	13	15		
16	1	6	19	7	8	13	9	1	2	20	5	4	18	3	17	16	11	12	10	14	1		
17	0	9	20	3	11	10	12	13	4	14	17	6	15	5	19	18	7	8	16	2	11		
18	0	14	16	15	17	2	13	18	1	6	5	4	12	3	19	20	8	9	10	7	5		
19	1	19	20	12	13	11	14	1	2	15	7	4	17	3	18	16	9	8	6	10	1		
20	1	8	19	17	18	9	10	7	6	5	4	13	16	3	12	11	14	15	2	20	13		
21	1	15	16	6	14	8	9	1	7	10	11	2	19	3	18	20	17	4	5	12	8		
22	1	7	6	5	2	4	3	1	14	17	13	12	18	10	15	19	20	11	16	9	13		
23	1	18	4	17	16	9	5	2	10	6	7	8	11	12	3	19	20	13	1	14	8		
24	0	15	16	14	13	2	12	11	5	7	6	4	18	1	17	9	20	19	3	10	13		
25	1	14	12	13	11	17	10	2	20	4	5	3	16	1	15	18	6	9	8	7	19		
26	0	17	8	9	18	20	10	12	15	14	7	6	19	4	5	13	16	3	2	1	11		
27	0	9	19	3	10	8	17	20	7	1	12	11	13	2	18	14	16	6	15	5	11		
28	0	12	8	7	6	5	19	20	4	13	9	3	11	10	14	16	17	18	15	2	1		
29	0	18	17	16	5	4	15	8	7	6	10	9	20	11	12	19	13	3	14	1	2		
30	0	16	20	15	14	4	13	12	5	17	7	6	18	3	8	9	19	2	10	11	1		
31																							

Лист1

Готово